

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento 2022 m. veiklos ataskaita

Departamento veiklos prioritetai

- Psichoaktyvių medžiagų paklausos mažinimas
- Psichoaktyvių medžiagų pasiūlos mažinimas
- Inovatyvi stebėseną
- Departamentas tarptautinėje erdvėje

Psichoaktyviųjų medžiagų politikos tąsa ir nuoseklumas

Valstybinės
narkotikų, tabako
ir alkoholio
vartojimo
prevencijos ir
kontrolės 2018-
2028 m.
programa

• **Nacionalinė
darbotvarkė**
narkotikų, tabako
ir alkoholio
kontrolės,
vartojimo
prevencijos ir
žalos mažinimo
klausimais iki 2035
m.

Siekiamų rezultatų tąsa

- Dvigubai mažesnis suvartojamojo alkoholio kiekis, tenkantis gyventojams (amžius -15+)
- Dvigubai mažiau rūkusiųjų per paskutinį mėnesį 15–64 m. gyventojų dalis
- Išlaikytas dvigubai mažesnis nei ES šalyse narkotikų vartojimo paplitimas tarp 15–64 m. gyventojų
- Tris kartus išaugus pakaitinio gydymo, žemo slenksčio paslaugų teikimo aprėptis
- Dvigubai sumažėjęs švirkščiamųjų narkotikų vartojimas laisvės atėmimo vietų įstaigose
- Suvaldytas naujų ŽIV atvejų, siejamų su švirkščiamųjų narkotikų vartojimu, plitimas
- 0 mirčių dėl narkotikų perdozavimo

Identifikuojamos grėsmės

Įprastinių cigarečių vartojimą keičia el. cigaretės ir naujoviški tabako gaminiai

- Būtina taikyti tokį patį reglamentavimą kaip ir įprastiniams tabako gaminiams, sistemingai skleisti žinių apie bet kokios formos nikotino gaminių pavojus

Vien dekriminalizuoti su narkotikų vartojimu ir nedidelio kiekio disponavimu susijusias veikas neužtenka

- Būtina užtikrinti priimtų priemonių įgyvendinimo tęstinumą

NPS: rinkoje daugėja ypač stiprių naujų sintetinių opioidų, o sintetiniai kanabinoidai aptinkami net el. cigaretėse

- Būtinės efektyvios prevencinės priemonės švietimo įstaigose

Norima greitai veikiančios prevencijos ir imamasi neveiksmingų priemonių

- Skleisti žinių, kad prevencija yra ilgas procesas ir vykdyti tik mokslu grįstas priemones

Lietuvoje išlieka aukšti ŽIV, mirčių nuo narkotikų perdozavimo rodikliai

- PSO rekomenduojamos priemonės mažinančios švirkščiamųjų narkotikų vartojimo keliamą grėsmę tiek asmeniui, tiek visuomenei – Lietuvoje taikomos labai ribotai

Psichoaktyvių medžiagų paklausos mažinimas

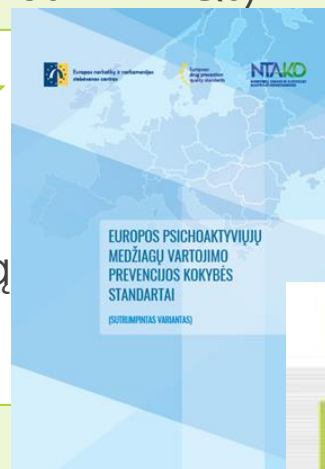
Prevencijos priemonių kokybės gerinimas

Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartai

(The European Drug Prevention Quality Standards – EDPQS)

Tikslas – padėti ir skatinti vykdyti
KOKYBIŠKĄ
psichoaktyviųjų medžiagų prevenciją

Europos mokymo programa

siekiama suteikti esminių žinių apie veiksmingiausias įrodymais pagrįstas prevencijos priemones ir metodus sprendimus priimančioms asmenims, nuomonės ir politikos formuotojams

Diskusija su darbdaviais
„Psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija darbo vietose“

Mokymai visuomenės sveikatos biurams apie el. cigaretes

2022 m. apmokyti specialistai iš 24 savivaldybių

Ankstyvoji intervencija vaikams ir jaunimui

Programos koordinavimas nacionaliniu mastu

- *Sukurtas, naudojamas ir tobulinamas vieningas programos algoritmas*

Bendradarbiavimas su visuomenės sveikatos biurais (VSB) ir pedagoginėmis psichologinėmis tarnybomis (PPT)

- *Mokymai, supervizijos VSB ir PPT specialistams*
- *Metodinės pagalbos teikimas PPT ir VSB specialistams*
- *Programos viešinimas*

Paslaugų kokybės ir prieinamumo užtikrinimas

Specialistų pasirengimas dirbti su 14- 21 m. amžiaus jaunimu, vartojančiu alkoholį ir narkotikus

Mažėjantis psichoaktyviųjų medžiagų vartojimas

Tikslinių grupių pasiekimas:

Patrauklios priemonės internetinėje erdvėje

JAUNIMO SĄMONINGUMO DIDINIMAS
PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ
VARTOJIMO KLAUSIMAIŠ

12 tūkst.lankytojų

SKATINIMAS NERŪKYTI AR ATSIŠAKYTI ŠIO
ŽALINGO ĮPROČIO, INFORMACIJA APIE
PAGALBOS GALIMYBES

31 tūkst.lankytojų

PAGALBA TĖVAMS GERIAU SUPRASTI SAVO VAIKUS
BEI SUTEIKTI ŽINIŲ APIE PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ
VARTOJIMO PREVENCIJĄ

8 tūkst.lankytojų

Socialinės akcijos

„Ženk nerūkęs“ kvietė jaunimą rinktis ėjimą vietoje rūkymo.

Dalyvių skaičius – 11,2 tūkst. Pasiekiamumas per soc. kanalus – 1,5 mln.

4 tikslinės žinutės.

„Vaikystė šešėlyje. Kalbėkime garsiai“ – skatinimas suaugusius alkoholikų vaikus kalbėti garsiai apie problemas ir kreiptis pagalbos.

6 istorijos, pranešimas spaudai, plakatas

Inovatyvi mokslo įrodymais grįsta veikla: edukacinė iniciatyva „Saugi erdvė“

Organizatoriai

- skirtinguose sektoriuose (valstybiniame, verslo ir nevyriausybiname) veikiančios organizacijos.

Veiklos ir produktai

- Prevencinės ir žalos mažinimo priemonės muzikos festivaliuose ir vakarėliuose.
- Informavimas ir konsultavimas, informacinės medžiagos rengimas
- Rekomendacijos pasilinksminimo vietų vadovams ir masinių renginių organizatoriams
- Mokymai pasilinksminimo vietų vadovams, masinių renginių organizatoriams, „Saugi erdvė“ partneriams

2022 m.

- Dalyvauta 5 festivaliuose,
- „Saugi erdvė“ palapinę aplankė 3800 festivalių lankytojų,
- NTAKD surengė diskusijas 2 festivaliuose,
- Parengtos metodinės rekomendacijos „Naktinis gyvenimas ir psichoaktyviosios medžiagos“,
- Validuota festivalių lankytojų apklausos anketa.

Psichoaktyvių medžiagų pasiūlos mažinimas

Prekursorių kontrolė

Veiklos optimizavimas

Teisėkūros iniciatyvos ES ir LT

Ūkio subjektų pateiktų duomenų
analizė ir vertinimas (PTAKIS)

Deklaracijos apie vykdomą veiklą

Veiklos koordinavimas ir bendradarbiavimas

Tarp veiklos priežiūrą ir kontrolę vykdančių valstybinių institucijų

Tarp subjektų ir valstybinių institucijų

Subjektų veiklos priežiūra

Veiklos priežiūra

Stebėseną

Konsultavimas

Kompetencijų
tobulinimas

Duomenų
rinkimas

Informacijos teikimas
(leidyma)

Licencijavimas

Licencijos

Veiklos vietos registravimas

Eksporto ir importo leidimai

Tarptautinė veikla

Bendradarbiavimas su ES ir VN atsakingomis institucijomis

Duomenų teikimas EK ir JT

Prekursoriai: veiklos priežiūra ir stebėseną

Prekursorių stebėseną

- Prekursorių, pre-prekursorių ir "designer" prekursorių stebėsenai naudojamas inovatyvus ir efektyvus įrankis
- Surinkta ir išanalizuota informacija apie 648 subjektų veiklą
- Susisteminta informacija pateikta LT, ES ir JT atsakingoms institucijoms

Veiklos priežiūra

- Atlikti 88 planiniai patikrinimai
- Iš jų 18 užpildant ir pateikiant atitikties deklaraciją

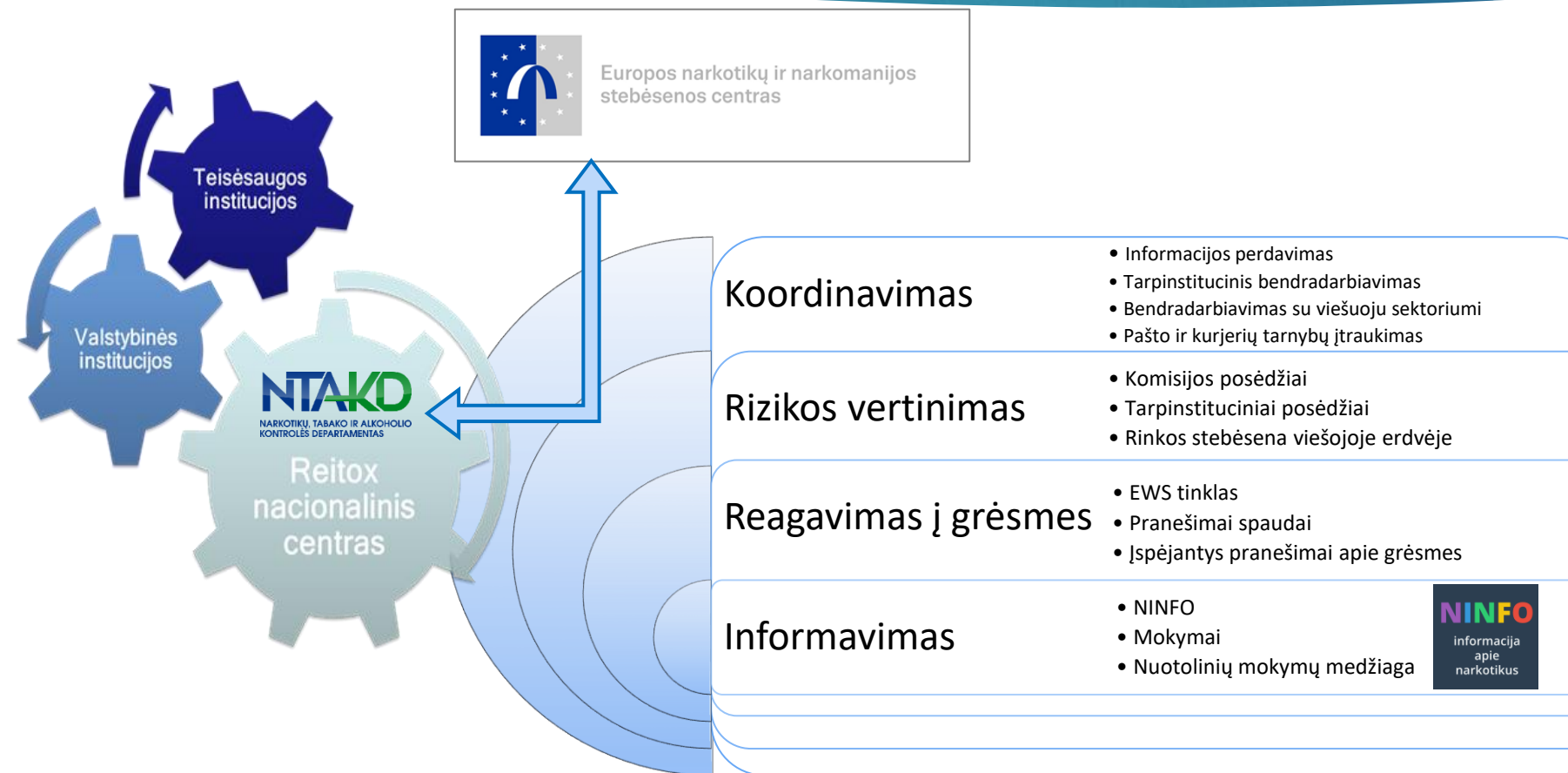
Informavimas

- Įvykdyti 5 mokymai ūkio subjektams
- Suteikta apie 1455 konsultacijos

PTAKIS modernizavimas ir efektyvinimas

- Atliktas PTAKIS išorinis brandos vertinimas
- Sukurtos ir aprobuotos dvi naujos posistemės duomenų rinkimui ir stebėsenai
- 20 proc. sutrumpėjo patikrinimo laikas ir sumažėjo administracinė našta
- Įdiegtas ūkio subjektų rizikos vertinimas

Naujos psichoaktyviosios medžiagos NTAKD – ES ankstyvojo perspėjimo sistemos (*Early Warning System*) nacionalinis koordinatorius

NPS* rizikos vertinimas

Dėl:

- nuo 2011 m. taikomo darinių grupių principo įtraukiant NPS į Kontroliuojamus sąrašus;
- greito reagavimo ir NPS rizikos vertinimo;
- laiku pasiūlytų ir pritaiktų rinkos ribojimo priemonių NPS

2022 m. kontrolės priemonės buvo pritaikytos 98 % NPS, kurioms buvo atliktas rizikos vertinimas.

*NPS (angl. *New psychoactive substances, NPS*) – naujos psichoaktyviosios medžiagos

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų, įtrauktų į IV sąrašą, kontrolė

IV sąrašas „Narkotinės ir psichotropinės medžiagos, leidžiamos vartoti medicinos tikslams ir (ar) naudoti pramonės, nesusijusios su farmacijos produktais, tikslams

Atsižvelgiant į pavojingumą žmogaus sveikatai, medžiagų įtraukimo į IV sąrašą ir jų ribojimo priemonių nustatymo **tikslas yra apsaugoti visuomenę nuo neteisėto šių medžiagų platinimo ir naudojimo, tačiau nesudarant kliūčių pramonei jas naudoti savo teisėtoje kasdienėje veikloje.**

Leidžiama įsigijus leidimą

Veikla juridiniams asmenims:

- Medicina ir farmacija
- Veterinarija
- Tyrimų laboratorijos
- Pramoninė veikla
- Komercinė veikla

Draudžiama

- Pardavimas fiziniams asmenims
- Veikla be leidimo
- Reklama
- Siuntimas paštu

Įrašymas į IV sąrašą

- Kai svaiginamasi
- Piktnaudžiaujama
- Sukelia sveikatos problemas
- Sukelia priklausomybę

Lietuvoje yra išduoti 7 leidimai ūkio subjektams, kurie naudoja 3 skirtingas IV sąrašo medžiagas

Dėl pramonėje riboto narkotikų teisėto panaudojimo, išskyrus farmacijos tikslus, 2022 m. į IV sąrašą nebuvo įtraukta nei viena nauja medžiaga

Nauja funkcija: Juridinių asmenų, vykdomos veiklos, susijusios su I, II ir (ar) III sąrašo narkotinių, psichotropinių medžiagų naudojamų moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, priežiūra

Pagrindinės sritys, atliekant mokslinius tyrimus su narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis:

- vaistų kūrimas sveikatos sutrikimams gydyti;
- inovatyvių organinių medžiagų sintezės būdo kūrimas ir optimizavimas, vėliau šias medžiagas panaudojant depresijos ir kt. psichinės sveikatos sutrikimų gydyme;
- naujų gamybos technologijų kūrimas;
- minorinių kanabinoidų gavimas iš pluoštinių kanapių ir tolesnis jų panaudojimas gydymo tikslais;
- moksliniais tyrimais grįsto technologinio proceso pluoštinių kanapių biologiškai aktyvių junginių sudėčiai valdyti kūrimas ir jo tinkamumo COVID-19 gydymui bei uždegimo simptomų lengvinimui ištestavimas, produktų veikliųjų komponentų gamyba;
- pluoštinės kanapės ekstrakcijos procesų optimizavimas, kuriant funkcionaliuosius maisto papildus, maisto produktus ir kosmetikos priemones.

Funkcijų vykdymui NTAKD parengė ir įgyvendino būtinas priemones:

- patvirtinta veiklos, kurioje naudojamos narkotinės, psichotropinės medžiagos, ūkio subjektų patikrinimų tvarka;
- patvirtintas tyrimuose naudojamų narkotinių, psichotropinių medžiagų laikymo, apyvartos apskaitos ir ataskaitų teikimo tvarkos aprašas;
- patvirtintas ūkio subjektų, kurie naudoja narkotines, psichotropines medžiagas moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, kontrolinis klausimynas;
- sukurta Narkotinių ir psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) teisėtos apyvartos kontrolės informacinės sistemos (PTAKIS) **posistemė**

Moksliniams tyrimams išduoti:

- 10 specialiųjų leidimų
- 9 ūkio subjektams

Vykdoma narkotinių, psichotropinių medžiagų laikymo sąlygų priežiūra

Narkotinių, psichotropinių medžiagų kieky (apyvartos) duomenys – PTAKIS posistemėje

Tabako ir alkoholio kontrolė

- Alkoholinių gėrimų prekybos laiko apribojimų nesilaikymo kontrolė
- Pluoštinių kanapių tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių kontrolė
- Internetinės erdvės stebėseną dėl tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių skleidžiamos reklamos bei pardavimo asmenims, jaunesniems kaip 18 metų, vykdomos prekybos nuotoliniu būdu užkardymo
- Kontrolės funkcijas atliekančių institucijų bendrų veiksmų koordinavimas ir dalinimasis gera praktika
- Švietimas ir konsultavimas, socialiai atsakingo verslo ugdymas

Naujos funkcijos tabako ir alkoholio kontrolės srityje

Pluoštinių kanapių tabako gaminių ir su tabako gaminiais susijusių gaminių gamybos, tiekimo rinkai bei THC kiekio šiuose gaminiuose ir šių gaminių gamybos metu susidarančiuose tarpiniuose produktuose priežiūra.

Neapdoroto tabako didmeninės prekybos prekybos priežiūra.

Pasirengimas vykdyti nuo 2023 m. sausio 1 d. naują funkciją – duoti privalomus nurodymus viešojo elektroninių ryšių tinklo paslaugų teikėjams dėl interneto svetainių blokavimo.

Veiklos rezultatai tabako ir alkoholio kontrolės srityje

2021 m.

- Nustatyti **149** pažeidimai, iš jų 134 AKĮ, 15 TKĮ.
- Suteikta daugiau kaip **5500** konsultacijų ūkio subjektams
- Susitikimai su asocijuotomis verslo struktūromis + mokymai verslo naujokams

2022 m.

- Nustatyti **88** pažeidimai, iš jų 60 AKĮ, 28 TKĮ.
- Suteikta daugiau kaip **6000** konsultacijų ūkio subjektams
- Susitikimai su asocijuotomis verslo struktūromis + mokymai verslo naujokams

Departamentas išduoda 26 rūšių licencijas, leidimus ir pažymėjimus

Naujos funkcijos

Alkoholio produktų gamybos ir didmeninės prekybos licencijos ir leidimai pirkti ir (ar) naudoti etilo alkoholį

Tabako gaminių, su tabako gaminiais susijusių gaminių gamybos ir didmeninės prekybos licencijos

Leidimai verstis veikla su į narkotinių ir psichotropinių medžiagų IV sąrašą įrašytais medžiagomis

Narkotinių ir psichotropinių medžiagų prekursorių licencijos, veiklos vietos registracijos pažymėjimai, eksporto ir importo leidimai

Licencijos verstis neapdoroto tabako didmenine prekyba

Specialieji leidimai naudoti I, II ir (ar) III sąrašų narkotines, psichotropines medžiagas moksliniams tyrimams

Leidimai vykdyti pluoštinių kanapių gaminių gamybą, kurios metu susidaro pluoštinių kanapių tarpiniai produktai, kuriuose THC kiekis viršija leidžiamą 0,2 proc. ribą

2023 m. sausio 1 d. galiojo 881 Departamento išduotos licencijos, leidimai ir pažymėjimai

Departamentas verslui

26 rūšių licencijos

100 proc.
elektroninės
paslaugos

73 proc. sutrumpėjęs
licencijų išdavimo
terminas

Ataskaitos.ntakd.lt
galimybė verslo subjektams
teikti alkoholio produktų ir
tabako ataskaitas patogiu
būdu elektroninėmis
priemonėmis

82 proc. elektroniniai
prašymai įsigyti
licencijas

Inovatyvi stebėseną

NTAKD – Narkotikų ir narkomanijos informacinio tinklo Reitox narys

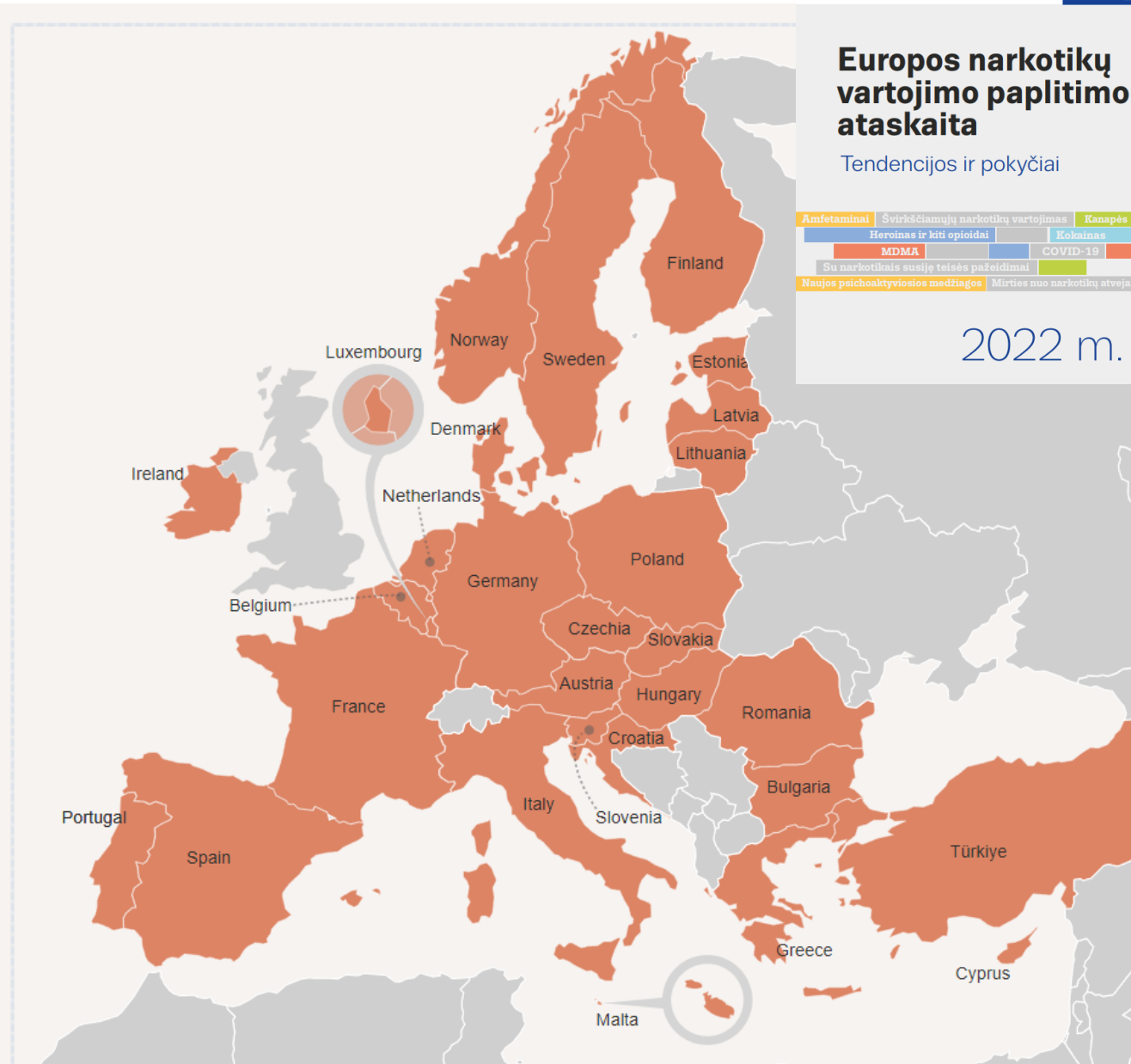
Reitox tinklo
koordinadorius - ENNSC

Europos narkotikų ir narkomanijos
stebėsenos centras

National focal points

- [Austria](#)
- [Belgium](#)
- [Bulgaria](#)
- [Croatia](#)
- [Cyprus](#)
- [Czechia](#)
- [Denmark](#)
- [Estonia](#)
- [Finland](#)
- [France](#)
- [Germany](#)
- [Greece](#)
- [Hungary](#)
- [Ireland](#)
- [Italy](#)
- [Latvia](#)
- [Lithuania](#)
- [Luxembourg](#)
- [Malta](#)
- [Netherlands](#)
- [Norway](#)
- [Poland](#)
- [Portugal](#)
- [Romania](#)
- [Slovakia](#)
- [Slovenia](#)
- [Spain](#)
- [Sweden](#)
- [Türkiye](#)

NTAKD taikomi inovatyvūs duomenų rinkimo metodai - padeda numatyti besiformuojančias tendencijas, suteikia objektyvios informacijos, gaunami greiti rezultatai

Internetinės apklausos

- Europos internetinis narkotikų tyrimas
- COVID-19
- Tikslinių grupių apklausos

Likučių švirkštuose analizė

- 4 kampanijos (2019-2022)
- 3 švirkštų surinkimo vietos Vilniuje

Nuotekų vandens analizė

- 6 kampanijos (2017-2022)
- 3 miestai

Departamentas tarptautinėje erdvėje

Kas?	Europos sąjungos ankstyvojo perspėjimo sistemos (angl. Early Warning System) nacionalinis koordinatorius	Kas?	Europos Tarybos Pompidou grupės narys	Kas?	Bendrojo Europos Komisijos registravimo portalo EU-CEG nacionalinis duomenų gavėjas
Kam?	Operatyviam naujai atsirandančių medžiagų identifikavimui, įvertinimui ir kontrolės priemonių numatymui	Kam?	Skatinimui valstybės nares kurti veiksmingą politiką, ją sieti su praktika ir mokslu	Kam?	Nesaugių tabako gaminių ir su tabako gaminiiais susijusių gaminių pateikimo į Lietuvos rinką prevencijai
Kaip?	Greitas informacijos apie naujas medžiagas gavimas ir perdavimas valstybėms narėms bendradarbiaujant per Ankstyvojo perspėjimo sistemą.	Kaip?	Politikos formuotojų, specialistų ir mokslininkų keitimasis informacija, idėjomis, gerąja praktika, bendrų veiklų kūrimas, diegimas bei koordinavimas nacionaliniu lygiu	Kaip?	Tabako gaminių, su tabako gaminiiais susijusių gaminių gamintojų ir importuotojų pranešimų teikimas apie Lietuvos rinkai ketinamus tiekti gaminius

Kas?	Europos Tarybos Narkotikų horizontaliosios darbo grupės (angl. Horizontal working party on drugs, HDG) narys	Kas?	Lietuvos atstovai Jungtinių Tautų Narkotinių medžiagų komisijoje (angl. The Commission on Narcotic Drugs, CND)
Kam?	HDG yra pagrindinis ES kovos su narkotikais politikos koordinatorius	Kam?	Komisija formuoja tarptautinę narkotikų kontrolės ir narkomanijos prevencijos politiką, sprendžia dėl medžiagų įtraukimo į Konvencijų narkotinių ir psichotropinių medžiagų ir jų prekursorių sąrašus
Kaip?	Paklausos ir pasiūlos mažinimo klausimų svarstymas, sprendimas, keitimasis informacija, gerąja praktika bei teisės aktų derinimas	Kaip?	Galimybė disponuoti ir keisti informacija bei turėti galimybę paveikti tarptautinius sprendimus Departamentas turi ambicingą tikslą – 2021 m. kandidatuoti dėl Lietuvos narystės CND komisijoje

Departamento vidaus administravimo veikla

KAS?

Sunku pritraukti ir išlaikyti kompetentingus darbuotojus

KODĖL?

2022 metais skelbti 26 konkursai į laisvas darbo vietas NTAKD (valstybės tarnybą), tačiau įvykę konkursai sudaro tik 19,23 %. Dėl mažo DU ir didelio darbo krūvio vyksta nuolatinė darbuotojų kaita: 2022 m. iš darbo išėjo 13 darbuotojų.

KĄ DAROME?

NTAKD siekia įgyvendinti laisvų darbo vietų patrauklumo didinimo iniciatyvą ir pritraukti kompetentingų darbuotojų į laisvas pareigybes patraukliais, informatyviais ir su būsimo Skyriaus kolegomis supažindinančiais skelbimais Viešojo valdymo agentūros, NTAKD, Vilniaus universiteto karjeros centro interneto svetainėse, NTAKD „Facebook“ ir „LinkedIn“ paskyrose.

KAS?

NTAKD valdymo programos įgyvendinimas padeda pasiekti suplanuotus Departamento veiklos stebėsenos rodiklius.

KODĖL?

Įgyvendinus programą padidintas ne tik NTAKD vidaus administravimo efektyvumas tvarkant įstaigos gautus, siunčiamus ir vidaus dokumentus skaitmeniniu būdu ir pasiektas aukštas 97,44 % rodiklis, bet ir užtikrintas 94,47 % biudžeto asignavimų panaudojimas bei 77,3 % rodiklis elektroninėmis priemonėmis vykdant NTAKD viešuosius pirkimus.

KĄ DAROME?

Stengiamės maksimaliai palengvinti darbo sąlygas darbuotojams, sudarydami galimybę dirbti nuotoliniu būdu, pasiekiant visus darbui reikiamus dokumentus

bei atnaujinami kompiuterinę techniką bei įrankius. Vertindami darbo laiko, vietos ir būdų lankstumą – padedame mūsų darbuotojams išlaikyti pusiausvyrą tarp darbo ir asmeninio gyvenimo bei kurti palankią darbo aplinką.

KAS?

Darbuotojų kompetencijų ir atsparumo korupcijai ugdymas, skaidrus Departamento veiklos viešinimas

KODĖL?

NTAKD 2022 m. liepos 11 d. priėmė nulinę dovanų politiką, siekiant įgyvendinti darbuotojų skaidrios veiklos standartus, skatinančius sąžiningumą bei korupcijos ir jos visų apraiškų netoleravimą. NTAKD darbuotojams pristatytas antikorupcinio elgesio standartų diegimas NTAKD (pagal Etikos kodeksą), darbuotojai supažindinti su korupcinio ar neskaidraus elgesio atvejais ir rekomendacijomis dėl jų valdymo.

KĄ DAROME?

Siekiant sustiprinti atvirą, patikimą ir skaidrų NTAKD darbų viešinimą, 2022 m. liepos 15 d. NTAKD tapo „Skaidrumo akademijos“ dalyviu, siekiant laiku, nešališkai ir suprantamai didinti visuomenės informatyvumą apie institucijos veiklą, visuomenei nuolat buvo teikiama patikima informacija apie NTAKD veiklą, kuri prieinama visuomenei.

Ačiū už dėmesį!

Gražina Belian

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento
direktorius pavaduotoja, laikinai atliekanti direktoriaus
funkcijas